

www.akershembygd.se

BRUKS-

anvisningen nr 3

Så har då vårt medlemsblad fått ett namn. Valet föll på förslaget ”Bruksanvisningen” inskickat av Kerstin Landin. Som tack får Kerstin en bok. Du är välkommen till vårt museum i sommar för att välja ut den du vill ha.

Våra hembygdsgrannar

Med detta utskick har du även fått vårens och sommarens program vid Åkers Hembygdsförening. Nedan följer ett litet urval av vad våra grannföreningar har i sina program om du vill besöka dem.

11 april Kl 18.30	Kartans makt över tanken. Plats Multeum i Strängnäs. Entré 30 kr.	Arr Härads Hbf
17 maj	Gökotta Stora Sundby gård. Ca 1615. Medför förtäring, enkel stol och ev kikare.	Arr Mariefreds Hbf
2 juni	Bussutflykt till Färingsö med besök i Hilleshögs medeltidskyrka och Svartsjö slott. Buss hämtar vid Åkers Folkets Hus klockan 08.10. Åter hemma ca 1630. Pris 140 kronor. Anmälan senast 28 maj på tfn 0159-21129.	Arr Mariefreds Hbf

Sommarskurs

Sörmlands hembygdsförbund inbjuder till sommarkurs ”I Linnes fotspår” den 25-28 juni. Åsa folkhögskola vid Flen är bas och här finns även möjlighet att övernatta. Programmet är inte klart, ej heller kostnaden men är du intresserad så anmäl ditt intresse till Sörmlands hembygdsförbund, Box 36, 611 22 Nyköping eller via e-post till kansli@hembygd.d.se alternativt ring 0155-28 43 00 för att få ytterligare information.

Upprop om Runstavar/Kalenderstavar

Vid Nordiska museet pågår ett projekt där man vill kartlägga beståndet av runstavar/kalenderstavar i Sverige. Till alla hembygdsföreningar har kommit en fråga om eventuella samlingar och därför vänder vi oss nu till er som medlemmar i Åkers hembygdsförening. Har Du någon runstav/kalenderstav bland gömmorna? Då vill vi att du hör av dig till ..... Vi kommer att vilja fotografera av föremålet och därefter sända foto och en kort beskrivning till Nordiska museet. Vi är tacksamma om du kontaktar oss senast i maj.

Vad är en runstav/kalenderstav? Runstavsprojektet ger följande beskrivning. En runstav/kalenderstav är en almanacka oftast av trä och formad som svärd/käpp där årets dagar ristats in – vanligen med ett runtecken för viss dag – tillsammans med tecken/symboler för kyrkliga högtider och ”gyllental” som anger när nymåne infaller.

Fabriken på Forssavägen.

Här fortsätter serien av berättelser från medlemmar i Åkers hembygdsförening med en intressant berättelse om sadelmakare Anderberg och den verksamhet som kom att bedrivas på nuvarande Forssavägen 13 under 1930 – 1940-talet.

Det är mitten av 1930-talet. I villan och uthuset vid Torsborg, nuvarande Forssavägen 13, är det liv och rörelse. Uthuset har blivit utbyggt med 20 m², här och på övre våningen i villan trängs symaskiner och, som mest, 40 anställda. Sadelmakare Anderberg har blivit ”fabrikschef”.

Vad pågår här? Innan vi svarar på det låt oss gå bakåt i tiden till 1873. Då föddes hos sadelmakare Nils Elof och Emma Anderberg i Vretstorp, Närke, den tredje sonen. Han kom att döpas till Johan Elof och fick under sin uppväxt yrkesutbildning hos fadern, Johan Elof blev sadelmakare. Efter militärtjänstgöring och anställningar i Stockholm och Gävle kom Johan Elof Anderberg i slutet av 1890 till Åkers styckebruk. Här arbetade han som sadelmakare vid AB Åkers Styckebruk med tillverkning och reparation av seldon med mera till brukets hästar. Även bönderna i området nyttjade hans tjänster vilket gav ett välkommet extra bidrag i kassan.

Johan Elof blev med tiden även en duktig tapetserare som på beställning klädde om möbler och gjorde sängmadrasser åt folket i Åker. Bland kunderna kan nämnas självaste bruksägarparet Gustaf och Jeanne Nyblaeus.

År 1902 gifte sig Johan Elof med Rosalie Amanda Andersson. Rosalie var född i Spånga by 1875, familjen flyttade när hon var mycket ung till torpstället Göksjötorp, där hon växte upp. Efter giftermålet bodde Johan Elof och Rosalie först i Sjöstugan nära Bruksraden men flyttade omkring 1910 till den nybyggda villan ”Torsborg” vid Forssavägen.

Det var här de bodde när Styresmannen vid Åkers Krutbruk, C G von Otter, i början av 1930-talet kontaktade sadelmakare Anderberg. Krutbruket hade 1932 startat tillverkning av gasmask m/31. Nu ville von Otter göra en provbeställning på 50 stycken gasmaskväskor. Johan Elof åtog sig uppgiften och resultatet blev att det inom kort kom en ny order på 15 000 (!) gasmaskväskor.

Villans outhyrda övervåning förvandlades till fabrikslokal för produktion av gasmaskväskor. Uthuset fick en tillbyggnad om 20 m² och snart var verksamheten igång även här. Produktionen fortsatte sedan fram till andra världskriget och som mest var 40 personer anställda hos f.d. (?) sadelmakare Anderberg. Enligt uppgift skall det i Johan Elofs fabrik ha tillverkats cirka 500 000 gasmaskväskor! Ett gott stöd i arbetet hade Johan Elof av den i Åkers hembygds-kretsar inte helt okände Erwin Engel.

Nästa gång du besöker vårt hembygdsmuseum måste du ta en extra titt på Johan Elofs ”syhäst” som finns utställd där.

-- o O o --

Underlag till berättelsen har välvilligt ställts till förfogande av Birgit Hoffmann, barnbarn till Johan Elof och Rosalie. Det ursprungliga underlaget är nedtecknat av Birgits morbror Nils Olof. Redigering är gjord av Pehr Bengtsson. Som tack får Birgit en blomstercheck.

Museets öppethållande

Vårt museum öppnad den 17 maj och har därefter öppet lördagar och söndagar samt alla dagar i juli mellan klockan 13.00 och 16.00. En av årets nyheter är läshörnan på mellanplanet. Här finns en hel del litteratur att titta i.